

מספר הקורס: 6030461

שם הקורס בעברית: מחשבת ישראל: בין תורה לפילוסופיה

שם הקורס באנגלית: Jewish Thought: Between Tora and Philosophy

שנה"ל: תשפ"ד

שם המרצה: פרופ' מאיר בוזגלו

שם תכנית הלימודים: התוכנית הבינתחומית בפילוסופיה ובהגות יהודית

סיווג הקורס: שו"ס

משך והיקף הקורס: סמסטר א', 2 ש"ס

נקודות זכות אקדמיות: 2

דרישות קדם: הגות יהודית בימי הביניים

מועד שעות הקבלה: בתיאום מראש

פרטי קשר של המרצה: meir.buzaglo@mail.huji.ac.il

מטרות הקורס:

התמודדות עם ההתנגדויות לעסוק במחשבת ישראל שהועלו במהלך השנים מעלה דרך, שיטה ליצירה של הגות יהודית שעונה להתנגדויות אלו. ביסודה של שיטה זו עיון הגותי שהוא מצד אחד נאמן למקורות היהודיים – מקרא, תלמוד, תפילות ומצד שני, מקיים דיאלוג עם שיח תבוני-אנליטי באופיו. הקורס יציג מתודה שיטתית לדיאלוג זה, וידגים אותה בשאלת ייחודו של האל הניתנת לנו בפסוק "שמע ישראל". מטרת הקורס היא ללוות את הצמיחה של שיטה זו, ולהציע אותה כמהלך לקראת חידושה של מחשבת ישראל שאינו מוגבל לתולדות הרעיונות בלבד. בסוף הקורס תלמידים:

- א. ידעו על הדילמה שיש ביסוד מחשבת ישראל העולה מההבטחה הגלומה בעיון זה וההתנגדויות לה.
- ב. היכרות עם דרך להתמודד עם דילמה זו, תוך התמקדות בהבנת "ה' אחד".
- ג. היכרות עם אפשרות שימוש בדרך זו בסוגיות קלסיות בהגות היהודית.

תיאור הקורס:

אף שהמורשת המונותיאסטית היהודית קדמה לנצרות ולאיסלם הרי שהייתה האחרונה לפתח הגות יהודית שיטתית הקשובה לשיח הפילוסופי היווני. עיקר המאמץ העיוני הופנה לתלמוד תורה, הכולל הלכה ואגדה שקבעו במידה רבה את הקנון היהודי המסורתי. יחד עם

זאת, כינונה של מחשבת ישראל כתחום דעת נעשה על ידי דמויות שהיו מעמודי התווך של המורשת היהודית שהבולטים בהם ר' סעדיה גאון ורמב"ם. תחום זה היה נושא למחלוקת עזה בעולם היהודי שהגיעה לחרמות, נידויים חרמות נגד מצד סמכויות רבניות מן השורה הראשונה. נטישת תמונת העולם האריסטוטלית בפילוסופיה החדשה לא היטיבה עם מחשבת ישראל, שנהיה נושא לביקורת חמורה מצד פילוסופים שדרשו להפריד שיח אמוני מפילוסופיה ראויה לשמה. הקורס בוחן שיקום של מחשבת ישראל כתחום דעת רלוונטי עכשווי שהולך מעבר למחקר בתולדות הרעיונות. נלמד את ההתנגדויות שהועלו נגדו מן המחנות השונים ונסה לתת להן מענה.

חובות הקורס והרכב הציון בקורס:

כתיבת שתי עבודות:

- עבודת אמצע קורס בהיקף של כ-1,000 מילים: 25%
- עבודת סוף קורס בהיקף של כ-4,000 מילים: 75%

ציון עובר: 60

יש לקרוא את קריאת החובה לקראת כל שיעור.

פירוט השיעורים

שיעור ראשון

המוטיבציה לקורס: התגלית של רמב"ם על היחס בין תורה לפילוסופיה ושיקומה על ידי התמודדות עם ההתנגדויות לה.

אין קריאת חובה

שיעור שני

ההתנגדויות לעיון פילוסופי במשמעות יחוד ה' מן המחנה הרבני.

קריאת חובה:

מאיר בוזגלו, שמע: עיון מטאפיזי לאור המקורות (ירושלים: כרמל, 2022), עמ' 97-103 (להלן שמע).

ישעיהו לייבוביץ', "מצוות מעשיות" <http://www.leibowitz.co.il/leibarticles.asp?id=31>

ניתן למצוא גם בתוך ישעיהו לייבוביץ', יהדות, עם יהודי מדינת ישראל (ירושלים ותל אביב: שוקן 1992).

שיעור שלישי

ההתנגדויות מן המחנה הפילוסופי: שפינוזה.

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, עמ' 103-106.

ברוך שפינוזה, מאמר תיאולוגי מדיני, תרגום חיים וירשובסקי (ירושלים: מאגנס, 1961), פרק שביעי.

שיעור רביעי

"ה' אחד": המשמעות הקוסמולוגית

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, פרקים א'-ב', עמ' 29-51.

שיעור חמישי

המשמעות האוניברסלית:

ה' אחד: אחד לכל באי עולם

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, פרק ג', עמ' 52-61.

שיעור שישי:

ה' אחד – נבדל מטאפיזי

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, פרק ד', עמ' 62-72.

שיעור שביעי

בחייא ורמב"ם כמפגש עם יוון

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, פרק ו', עמ' 97-106.

שיעור שמיני

הנהרה נאמנה

קריאת חובה:

בוזגלו, שמע, פרקים ז'-ח', עמ' 114-141.

שיעור תשיעי

הנהרה נאמנה, תשובה להתנגדויות
קריאת חובה:
בזגלו, שמע, פרק י', עמ' 157-172.

שיעור עשירי

לייבוביץ' במבחן ההנהרה הנאמנה
המאמר "כשל המרק", בתוך מאיר בזגלו, שפה לנאמנים: מחשבות על המסורת (ירושלים:
כתר-מנדל, 2008).
<https://www.mandelfoundation.org.il/Resources/Publications/Pages/Language-for-the-Faithful.aspx>

שיעור אחד עשר

לוינס במבחן ההנהרה הנאמנה

שיעור שנים עשר

על החילון של "עם אלוהים" אצל קאנט
קריאת חובה:
עמנואל קאנט, הדת בגבולות התבונה (ירושלים: מוסד ביאליק, 2006), עמ' 85-111.

שיעור שלושה עשר

סיכום המהלך
קריאת חובה:
בזגלו, שמע, עמ' 234-242.